

- 5 Статистический словарь/ Гл. ред. М.А. Королев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1989. – 623 с.
- 6 Історія економічної думки: Навчальний посібник/ Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко та ін.- К., “Фенікс”, 1996.- 416 с.
- 7 Ковалев В.В. Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 512 с.

Определены и сформулированы признаки явления «инвестиции», этапы инвестиционного цикла, разграничена инвестиционная деятельность на макро- и микроуровнях, источники инвестиций и источники финансирования инвестиций, усовершенствована классификация инвестиций, исследованы возможности определения различных показателей инвестиций в учетно-аналитической системе предприятия.

The signs of essence ‘investments’, phases of investment cycle are defined and formulated, investing at macro and micro levels, channels of investments, of investments’ financing are distinguished, classification of capital’s investment is improved, opportunities of definitions of different investment activities in accounting and analysis system of enterprise are researched.

УДК 657

О.В. Жовніренко, аспірант

Національний аграрний університет

Удосконалення фінансового контролю

У статті розглянуто окремі аспекти діючої системи, контролю в Україні. Проведено критичний аналіз підходів до контролю та запропоновано шляхи пошуку ефективних його видів, форм і методів.
фінансовий контроль, система державного управління, реформування

Перехід України до ринкових відносин передбачає докорінну перебудову управлінських функцій держави, у тому числі і контрольних. З початком впровадження ринкових відносин вважалося, що контроль втрачає притаманне йому значення і стає зовсім не потрібним. У зв’язку з цим перевагу віддано саморегулюючій економіці, що функціонує стабільно без утручання держави. В результаті скасовані окремі напрями фінансового контролю, а деякі з них послаблені. Зазначене положення не було обґрунтовано реальним станом справ та зменшення фінансових порушень і зловживань у державі.

Проблемою дослідження є недосконале формування системи фінансового контролю в Україні та визначення загальної концепції побудови законодавчої бази системи фінансового контролю.

Першопричиною відсутності ефективної системи фінансового контролю є наслідки не визначення на суспільному рівні чіткої позиції щодо шляху розвитку нашої країни (у т.ч. європейської інтеграції чи інтеграції з пострадянськими країнами). На протязі останніх років, неухильно зростає кількість політичних партій та блоків, які за відсутності визначеної суспільної позиції стосовно шляху суспільно-економічного розвитку України, декларували та реалізовували при отриманні владних повноважень свої власні стратегії розвитку та економічні реформи, відповідно до своїх протилежних політичних та економічних переконань.

Наслідком такої державної політики є щорічна зміна Урядів, що у свою чергу, фактично призводить до виникнення різноманітних криз (політичних, енергетичних, продовольчих), поступового занепаду економіки країни, зниження росту основних макроекономічних показників, зниження рівня добробуту та кількості населення. Крім того, завдяки лобіюванню групами і фракціями парламенту власних політично-економічних інтересів, приймаються недосконалі так названі “альтернативні” закони, зокрема, шляхом “пакетних” голосувань, які при подальшій реалізації з однієї сторони не сприяють економічному розвитку нашої країни, а з іншого – надають однакові повноваження різним органам державної влади та фінансового контролю.

Таким чином, для створення ефективної системи державного фінансового контролю необхідно, насамперед, створити ефективну систему державного управління підтриману на суспільному рівні шляхом народного референдуму, визначивши нарешті напрям розвитку нашої країни, її блоковий чи позаблоковий статус і виходячи із цього вже необхідно формувати ефективну стратегію соціально-економічного розвитку, шляхи політично-економічної інтеграції, виходячи виключно із власних державних економічних інтересів.

Враховуючи результати зазначених дій, необхідно, зокрема, створити ефективну систему державного фінансового контролю, шляхом прийняття відповідного закону, який має базуватися на чітко сформульованій та погодженій концепції.

Незважаючи на створення принципово нової законодавчої бази з перебудови всієї системи управління, в тому числі й контролю, відсутність цілісної стратегії її реформування, непослідовність і суттєві помилки не дали змогу створити ефективну та цілісну систему фінансового контролю в Україні. Крім того, відсутність контролюючих органів, єдиної інформаційної і методологічної бази в значному ступені також знижують ефективність загальної роботи та ускладнюють досягнення мети. Водночас слід зазначити, що оптимальність структури контролюючих органів безпосередньо впливає як на доцільність, так і на ефективність фінансового управління.

На фінансовий контроль, як функцію управління, покладені завдання безперервного спостереження за процесом виробництва, розподілу, обміну і споживання суспільно необхідного продукту та їхня перевірка, а також виявлення порушень законності фінансової діяльності. На сьогодні проблеми удосконалення фінансового контролю залишаються актуальними, як з теоретичних так і з практичних питань. Фінансовий контроль в Україні здійснюють в межах своєї компетенції різноманітні органи державного управління України та підвідомчі їм організації. До складу таких структур належать Рахункова палата, Головне контрольне управління Президента України, Головне контрольно-ревізійне управління України, Державне казначейство України, Державна податкова адміністрація України, Державна митна служба України, органи банківського контролю, а також різноманітні державні підрозділи в межах їх повноважень, що здійснюють відомчий фінансовий контроль. Контролюючі органи здійснюють оцінку процесу формування та ефективного використання фінансових ресурсів держави через систему законодавчих, організаційних, правоохоронних та інших заходів.

Однак вжитими заходами не вдалося створити міцну, ефективно функціонуючу систему державного фінансового контролю, свідченням чого є наявність в державі ряду суттєвих фінансових проблем.

Не вдалося подолати практику нецільового і неефективного використання значної частини коштів бюджетів усіх рівнів, державних позабюджетних фондів, майна державної і комунальної форм власності. У кожній третій з перевірених установ і

організації виявляються порушення норм закупівлі товарів (робіт і послуг) за державні кошти. Допускається відволікання коштів місцевих бюджетів для надання безвідсоткових позичок суб'єктам господарювання. Масовим є порушення вимог Кабінету Міністрів України щодо обмеження використання бюджетних коштів на проведення капітального та поточного ремонту не житлових приміщень, придбання автомобілів, утримання засобів мобільного зв'язку та інші не першочергові витрати.

Незважаючи на запроваджені заборони, частина розрахунків проводиться в не грошовій формі. Існують великі обсяги дебіторської і кредиторської заборгованості. Майже половина готівкового обігу здійснюється поза банками, що сприяє збільшенню масштабів тіньової економіки. Низькою є платіжна дисципліна. Ставлячи за мету привласнення максимально високих прибутків, ряд підприємців досягають її у заборонений спосіб: ухиленням від податків; заняттям забороненими видами діяльності; незаконним вивезенням капіталів за кордон; незаконним привласненням активів і позбавленням інвесторів прав на доходи; незаконною легалізацією доходів і створенням фіктивних фірм; монополюючим завищенням цін на товари та фальсифікацією торгових марок; розкраданням державної власності; нецільовим використанням бюджетних коштів і коштів, одержаних під гарантії Уряду тощо.

Має місце засилля пільг, порушення законодавства з питань приватизації та зовнішньоекономічної діяльності, збитковість державних підприємств (в т.ч. нерідко штучна).

Названі проблеми певною мірою зумовлені недоліками діючої системи державного фінансового контролю, які в основному зводяться у три групи (пункт 4, с.12)

Першу групу складають недоліки правового характеру. Це відсутність законодавчих рішень щодо формування цілісної системи фінансового контролю в державі. Зокрема, законами не визначено:

- загальної процедури фінансового контролю;
- переліку органів і суб'єктів, яким делеговано право на здійснення державного фінансового контролю;
- статусу, функцій і повноважень органів і суб'єктів спеціалізованого державного фінансового контролю, їх взаємовідносин і підзвітності;
- єдиного методологічного забезпечення державного фінансового контролю в частині встановлення системи економічних показників, які відображають стан фінансової дисципліни та методики розрахунку;
- механізму внутрішнього контролю дотримання чинного законодавства в системі державного фінансового контролю.

Не створено, як це визначено статтею 19 Конституції України, належної правової бази діяльності Міністерства Фінансів, Державного казначейства, Фонду державного майна, Державного департаменту фінансового моніторингу. Є нагальна потреба в удосконаленні законів про Рахункову палату, державну контрольно-ревізійну і податкову служби. Без належних правових підстав діють контрольно – ревізійні підрозділи міністерств і інших центральних органів виконавчої влади.

Через відсутність єдиних загальних процедур фінансового контролю кожний орган державного фінансового контролю самостійно розробляє і затверджує відомчі інструкції та порядки стосовно періодичності, послідовності і повноти контрольних дій, способів документування їх результатів, віднесення відхилень, від норми до порушень, порядку реалізації результатів контролю.

До другої групи віднесено недоліки організаційного характеру, які, по суті, є не реалізацією на практиці наданих законодавством органам державного фінансового контролю повноважень з організації і здійснення контролю. Це:

- порушення принципів регулювання підприємницької діяльності, визначених Указом Президента України від 23.07.98 № 817;
- недостатня участь в розробці нових і удосконаленні чинних законодавчих актів з фінансових питань;
- недостатня увага контрольним діям, які забезпечують профілактичну функцію контролю;
- відстороненість органів державного фінансового контролю від розробки, обговорення і прийняття організаційно-правових заходів щодо недопущення фінансових порушень;
- недостатня робота з громадськістю по роз'ясненню завдань державного фінансового контролю із забезпечення усунення допущених порушень;
- невизначеність всіх сфер державного фінансового контролю (через що в плановому порядку не здійснюється зовнішній спеціалізований державний фінансовий контроль за фінансово-господарською діяльністю державних підприємств, а також державних фондів, які не входять до складу зведеного бюджету, за використанням іноземних інвестицій, дотриманням вимог чинного законодавства з приватизації, роботою трастів приватних осіб);
- недостатнє застосування в контрольно-ревізійній роботі методик, спрямованих на визначення ефективності використання державних фінансових ресурсів;
- невиконання положень чинного законодавства в частині забезпечення належної взаємодії між органами державного фінансового контролю, що посилює дублювання і паралелізм в роботі;
- відсутність механізмів виконання положень законів, які визначають відповідальність за перешкоджання контрольним діям;
- порушення прав контрольних суб'єктів.

Третю групу складають недоліки методологічного характеру, серед яких основним є відсутність методологічного забезпечення основних форм фінансового контролю (специфічних процедурних стандартів).

Тому особливістю другого етапу удосконалення системи державного фінансового контролю, яка дала можливість його виокремити, є спрямованість зусиль державних органів на завершення процесу становлення цієї системи, що вимагає єдиного законодавчого визначення понять "державний фінансовий контроль", його об'єктів і суб'єктів, організації взаємодії між контролюючими органами, єдиного правового визначення методів здійснення фінансового контролю, створення правових засад щодо обмеження кількості суб'єктів контролю.

Це передбачає створення цілісної системи фінансового контролю в Україні та її законодавче забезпечення; визначення і розмежування внутрішнього фінансового контролю, організацію їх ефективної взаємодії; створення системи фінансового контролю за дотриманням чинного законодавства органами місцевого самоврядування у використанні бюджетних коштів; створення правових механізмів залучення громадськості до контролю за ефективним використанням державних фінансових ресурсів.

В умовах адміністративної реформи і дерегулювання підприємницької діяльності удосконалення державного фінансового контролю ускладнюється. Пов'язано це з тим, що:

- на початковому етапі ринкових перетворень багато питань, пов'язаних з державним регулюванням і фінансовим контролем, не одержали необхідного наукового обґрунтування;

- з причин закритості протягом тривалого часу діяльності суб'єктів державного фінансового контролю нині немає належного розуміння громадськістю його ролі і місця в житті суспільства;

- в ринкових умовах відбувається не спрощення, а ускладнення фінансових аспектів діяльності держави - у зв'язку із активним залученням до задоволення суспільних потреб комерційних структур різних форм власності, використанням для обслуговування державних коштів банківської інфраструктури та інфраструктури інших фінансово-кредитних установ, закупівлею необхідних товарів, робіт і послуг через ринкові механізми;

- головною ціллю державного фінансового контролю нині є інтереси держави не тільки як власника і виробника товарів, але і як організатора створення умов для реалізації інтересів суб'єктів господарювання недержавної форми власності і громадян;

- змінилися вимоги до державного фінансового контролю, який нині має бути не тільки об'єктивним, але і законним і ефективним;

- ускладнилась можливість правового посилення повноважень органів державного фінансового контролю, оскільки значну частину складу парламенту складають підприємці, які не підтримують встановлення жорстких нормативів і обмежуючих правил;

- відсутній єдиний центр координації розвитку системи державного фінансового контролю, суб'єкти якої підпорядковані різним органам законодавчої і виконавчої влади;

- рух нашої країни до членства в економічних і фінансових організаціях світового співтовариства зобов'язує враховувати досвід організації державного фінансового контролю у економічно розвинутих державах, який, однак, не завжди є оптимальним для перехідної економіки України;

- ускладнилась можливість виявлення і документування порушень в зв'язку з транс націоналізацією економічних відносин і комп'ютеризацією обліку фінансових ресурсів;

- не вирішено проблем матеріально-технічного кадрового забезпечення органів державного фінансового контролю.

З огляду на існуючі в Україні передумови реформування державного фінансового контролю, є необхідність здійснювати розв'язання його проблем в таких напрямках: визначення єдиних концептуальних засад організації цього контролю; створення єдиного правового поля розвитку системи державного фінансового контролю, оптимізації організаційної структури державного фінансового контролю, уточнення і розмежування функцій органів державного фінансового контролю, стандартизації форм і методів контрольної діяльності, удосконалення кадрового забезпечення системи державного фінансового контролю, покращення матеріально-технічного, наукового та інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування системи державного фінансового контролю.

Список літератури

- 1 Матеріали міжнародної конференції м. Київ 4-5 квітня 2003 р. на тему: “Роль та значення
- 2 фінансового контролю в удосконаленні системи управління державними фінансами: функції парламенту,
- 3 внутрішнього та зовнішнього аудиту”.
- 4 Головань М.М. Державний фінансовий контроль і його реформування: Фінанси України – 2003.-№ 9.-134с.
- 5 Пацурківський П.С. Правові засади фінансової діяльності держави: Проблеми методології – Чернівці, 1997.
- 6 Економічна енциклопедія : У трьох томах. Т.3/Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002.
- 7 Барабаш Н. С., Никонович М.О. Удосконалення системи державного фінансового контролю//Фінансовий контроль № 3.-2005.-С.44-47.
- 8 Сивульський М. І.ДКРС на шляху перебудови. //Фінансовий контроль № 2.-2005.-С.47-49.

In the article the separate aspects of the operating system, control are considered in Ukraine. The walkthrough of going is conducted near control and the ways of search of his effective kinds, forms and methods are offered.

В статье рассмотрены отдельные аспекты действующей системы, контроля в Украине. Проведен критический анализ подходов к контролю и предложены пути поиска эффективных его видов, форм и методов.

УДК 336.77: 322.2 (477)

С.В. Запорожець, викладач

*Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи
Національного банку України*

О.М. Фащевська, канд. екон. наук

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

Методичні основи оцінки вартості об'єктів нерухомого майна та їх вплив на розвиток іпотечних відносин

Стаття містить узагальнену характеристику застосовуваних методик оцінки вартості нерухомого майна. Визначено основні вимоги та принципи оцінки. Обґрунтовано вплив методики оцінки вартості майна на розвиток іпотечних відносин.

іпотека, іпотечні відносини, іпотечне кредитування, нерухоме майно

Постановка проблеми. Оціночна діяльність формує основу кредитних відносин, предметом забезпечення яких є нерухоме майно. Вона слугує фундаментом наукових досліджень в аналізованому напрямку. Тема дослідження набуває особливої актуальності в зв'язку із швидким збільшенням обсягів іпотечного кредитування.

Оцінка вартості нерухомого майна як предмета забезпечення зобов'язання при іпотечному кредитуванні є одним із трудомістких процедур щодо організації та проведення кредитного процесу. Оцінка вартості об'єкта нерухомості передбачає